

NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN

**TÍNH TỰ QUẢN TRONG NHÀ TRƯỜNG - MỘT BIỆN PHÁP
NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC - ĐÀO TẠO
THEO TINH THẦN NGHỊ QUYẾT ĐẠI HỘI IX CỦA ĐẢNG**

HOÀNG TÂM SƠN*

Báo cáo chính trị của Đại hội Đảng Cộng sản Việt Nam lần thứ IX đã nhấn mạnh "phát triển giáo dục đào tạo là một trong những động lực quan trọng thúc đẩy sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá, là điều kiện để phát huy nguồn lực con người - yếu tố cơ bản để phát triển xã hội, tăng trưởng kinh tế nhanh và bền vững.

Tiếp tục nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, đổi mới nội dung, phương pháp dạy và học, hệ thống trường lớp và hệ thống quản lý giáo dục, thực hiện "*chuẩn hoá, hiện đại hoá, xã hội hoá*". Phát huy tư duy khoa học và sáng tạo, năng lực tự nghiên cứu của học sinh và sinh viên, đề cao năng lực tự học, tự hoàn thiện học vấn và tay nghề, đẩy mạnh phong trào học tập trong nhân dân bằng những hình thức giáo dục chính quy và không chính quy, thực hiện giáo dục cho mọi người "*cả nước trở thành một xã hội học tập*"⁽¹⁾.

Để thực hiện có kết quả Nghị quyết Đại hội IX của Đảng về giáo dục - đào tạo, theo chúng tôi, cần tăng cường tính tự quản trong nhà trường và coi đó là một trong những biện pháp

tích cực nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo.

Tính tự quản trong nhà trường không chỉ có nghĩa là mở rộng số lượng giáo viên, cán bộ, nhân viên, học sinh, sinh viên và các lực lượng xã hội tham gia vào việc quản lý nhà trường, mà còn nâng cao chất lượng và hiệu quả sáng tạo của các thành viên trong công việc của nhà trường. Vấn đề chính của tính tự quản trong nhà trường thể hiện trước hết ở chỗ: các thành viên của các tập thể tác động như thế nào vào quá trình quản lý nhà trường mà hạt nhân của nó là quá trình dạy học, giáo dục, họ đóng góp cái gì vào lĩnh vực đó, công việc được điều chỉnh lại như thế nào dưới tác động của họ và chính những con người đó được cải biến dưới tác động của công việc ra sao?

Sự phát triển rộng rãi tính tự quản trong nhà trường có khả năng loại khỏi nhà trường những méo mó lệch lạc. Chẳng hạn, trong khi mọi người đang cố gắng thi đua dạy và học nâng cao chất

*PGS.TS.NGUỠT, Đại học Hồng Bàng.

lượng đào tạo theo Nghị quyết TW 2 khoá VIII và Nghị quyết TW 6 khoá IX thì vẫn còn bộ phận thầy cô giáo thiếu tận tâm, thiếu trách nhiệm trong công việc dạy học, giáo dục, có bộ phận học sinh không chịu học tập rèn luyện... Bằng phương pháp nâng cao tính tự quản sẽ khắc phục được những tiêu cực nói trên. Vấn đề đặt ra là chủ thể quản lý nhà trường phải tạo nên những điều kiện, tiền đề cần thiết để cho các thành viên, các tập thể nhà trường phát huy được tính tự quản.

Trong quá trình triển khai tính tự quản trong nhà trường nhất thiết phải khôi phục lại ý nghĩa của từ dân chủ, đặc biệt là dân chủ trong quản lý nhà trường. Muốn thực hiện dân chủ hoá quản lý nhà trường, trước hết phải bảo đảm cơ chế quản lý tập trung dân chủ của chính chủ thể quản lý của nhà trường. Thực hiện điều này không dễ dàng nhưng đó là then chốt của toàn bộ những biện pháp kinh tế, chính trị, pháp luật... nhằm hoàn thiện quản lý nhà trường và khuyến khích mọi thành viên trong trường phát huy tính tự quản.

Việc triển khai tính tự quản không tách khỏi việc tìm kiếm các biện pháp có hiệu lực để nâng cao tính tích cực cá nhân, việc hình thành các nhu cầu chính trị - xã hội trước hết là những nhu cầu làm chủ ở nơi giảng dạy, học tập của các thành viên trong trường và các lực lượng xã hội ngoài trường đối với nhà trường. Thật khó mà khơi dậy tinh thần làm chủ ở một thành viên trong trường khi bị ra lệnh, cưỡng bức quy kết nhận thức tư tưởng... Do đó, để thoả mãn nhu cầu của người làm chủ nhà trường, chủ thể quản lý nhà trường nhất thiết phải khơi dậy tính tích cực cá

nhân của các thành viên trong nhà trường. Làm cho mỗi thành viên hiểu được, muốn thực hiện quyền làm chủ tốt có nghĩa là tham gia vào quản lý tốt, ngoài tính tích cực và mong muốn làm được nhiều hơn cho nhà trường thì họ cần phải có kiến thức tối thiểu để nắm được công việc của tập thể mình. Không phải mỗi người đều có thể hiểu tất cả chi tiết của công việc quản lý, nhưng từng người phải cố gắng hiểu biết nhiều hơn phần việc đã quy định cho từng thành viên trong tập thể. Trong nhà trường càng có nhiều người hiểu biết nhiều hơn, thì bệnh quan liêu càng giảm nhẹ và càng bớt những quyết định non nớt. Người hiểu biết ít thì thường thoả mãn với một lòng tin tưởng, thường nuôi nhiều hy vọng hơn là hành động. Vì vậy người đó ít quan tâm đến các công việc và có thái độ thờ ơ với những công việc chung của tập thể.

Trong việc nâng cao nhân tố con người thì tính tự quản có ý nghĩa chủ đạo, còn trong khuôn khổ tính tự quản trong nhà trường thì tính tích cực, sáng tạo chủ động của mỗi thành viên lại được đưa lên hàng đầu. Việc đề cao giá trị cá nhân và những cống hiến của nó tuyệt nhiên không phải là sự thiên lệch từ chủ nghĩa tập thể sang chủ nghĩa cá nhân. Sự sáng tạo của các thành viên không thể thay thế bằng những chỉ thị, ngay cả những chỉ thị hay nhất. Điều quan trọng là phải chính lý và đưa các cơ chế tự quản trong nhà trường vào hoạt động để thông qua đó, năng lực sáng tạo của các thành viên nhà trường và các lực lượng xã hội khác được sử dụng hiệu quả cao nhất. Đó là một biện pháp dẫn tới chất lượng đào tạo của nhà trường mà định hướng của nó phải là tự

tưởng sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện phát triển tự do của mọi người. Mặt khác, môi trường hoạt động sáng tạo của các thành viên và các tập thể nhà trường rộng rãi và có hiệu quả nhất là kế hoạch hướng ứng. Đó chính là kế hoạch hoá từ mỗi thành viên và từ các tập thể. Kế hoạch hoá hướng ứng có khả năng tạo ra một trạng thái tâm lý xã hội đặc biệt của tập thể, nó loại trừ các khuôn mẫu xử sự của mọi người theo nguyên tắc: mặc cho chủ thể quản lý suy nghĩ về công việc của đơn vị, còn tôi là người bé nhỏ.

Bất kỳ một hoạt động nào có tính tự quản đều đòi hỏi phải đổi mới tư duy. Trong quá trình đổi mới tư duy đã và đang vấp phải những quan điểm cũ và sức ỳ lớn làm chậm trễ quá trình đó. Chúng thể hiện ở chỗ không đánh giá hết hoặc không biết sử dụng những khả năng chủ động sáng tạo của các thành viên trong tập thể của cán bộ quản lý.

Công cuộc đổi mới tư duy bắt buộc phải tìm tòi những quan điểm và cách giải quyết mới trong trường hợp có sự xung đột gay gắt giữa cá nhân và tập thể. Có những người thiên về quan điểm cho rằng tập thể với tư cách là chủ thể quản lý và tự quản không bao giờ sai lầm và mọi nghị quyết của nó đều đúng đắn, bởi vì nó được tập thể thông qua chứ không phải do cá nhân. Theo họ, trong trường hợp có xung đột với cá nhân, tập thể luôn luôn đúng. Sai lầm về mặt lý luận của loại ý kiến này là ở chỗ, mâu thuẫn giữa cá nhân và tập thể được giải quyết theo kiểu số học giản đơn "theo đa số" mà không tính tới lợi ích chung. Tập thể lao động hoàn toàn đúng đắn khi nó có tính tự quản cao và áp

dụng những biện pháp nghiêm ngặt nhất chống lại những thành viên lười biếng, thiếu trách nhiệm, những thành viên không chịu học tập nâng cao trình độ chuyên môn và rèn luyện nhân cách. Có trường hợp những chủ thể quản lý thiếu lương tâm lại thành công vì họ nấp dưới cái uy tín và ý kiến của tập thể trong việc tổ chức làm hại những người không ăn ý với mình, trù úm những người phê bình mình.

Tất cả những suy nghĩ và hành động không đúng nêu trên đều cản trở tính tự quản trong nhà trường.

Phát triển tính tự quản trong nhà trường đòi hỏi các cán bộ lãnh đạo, quản lý phải là người có uy tín trong tập thể. Bởi vì uy tín cá nhân của người lãnh đạo, quản lý bắt nguồn thực sự từ tư tưởng tác phong quân chúng của người lãnh đạo, quản lý. Người lãnh đạo, quản lý phải có tư tưởng tiên tiến, phải nhạy cảm với cái mới, cái tiến bộ nhất. Người lãnh đạo, quản lý phải biết đón nhận những sáng kiến của quân chúng, biết tôn trọng quân chúng và gần gũi họ. Do đó, người cán bộ lãnh đạo, quản lý phải rèn luyện nâng cao nhân cách của mình.

Đẩy mạnh và nâng cao tính tự quản trong nhà trường cũng chính là chúng ta thực hiện bài học "**Cách mạng là sự nghiệp của quân chúng**" và luôn luôn là biện pháp tích cực nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo theo tinh thần Nghị quyết IX của Đảng.♣

Chú thích

1. Báo cáo chính trị của Đại hội Đảng lần thứ IX, trang 19. Sài Gòn Giải Phóng, ấn phẩm đặc biệt.